וועטער: קלאר און וואַרם

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910 PUBLISHED DAILY

דאָס אידישע וואָרט

THE ISRAELITE PRESS

זון אויפגאַנג — 4.32.
זון אונטערגאַנג — 8.34.

די איינציקע אידישע ציטונג אין מערב קאַנאַדע עטאַבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאָג

Vol. 21, No. 165. Winnipeg, Thur. July 16, 1931.

Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאָג חוץ שבת און זונטאָג

דאָנערשטאָג ב׳ אב׳ תרצ״א.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY JUL 22 1931 ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

באשליסן צו פאַררופן אלוועלטלאַכן אידישן קאָנגרעס אין 1932

אנב-אורחא

פון מארק

צו גאַסט ביי די „זיבן שוועסטער"

זיבן נוטע שוועסטער זיינען פיר געווען, זיינען פיר געווען, הייסט עס, זיבן, האָט מען נעכאַד אונז צעמויקט, אונטער וואַסער אונז פאַרטריבן.

(לויט א פאָלקס מאַטיוו).

ניין, מען זעט מער ניט די זיבן שוועס־טער מיידן פון מאַניטאָבאַ. דאָרטן ווי די זיבן וואַסער נימפן האָבן פאַר הונדערטער יורות געוואוינ־קען מיט זייערע בלוע אויגן, — פריי־ער צום רויטן מאַן, און דערנאָך צום ווייסן יעגער, און נאָך שפּעטער צום פאַרסער און הענדלער, — דאָרטן שפּרייט זיך איצט א גרויסער, רואי־קער פיראָך וואַסער.

אָבער די זיבן נימפן, זעט אויס, זיי־נען נאָך דאָרטן. אונטערן וואַסער, און כאָטש קיין מעגשלאַך אויג זעט זיי מער ניט זעען אזוי לאַנג אין די ווייטע דורות אריין, ווי די מעגשלאַכע האָבן וועט נאָך זיין שטאַרק צו האַלטן צורוק סטיכיע מיט׳ן כח פון שטאַרק און בע־טאָן, וועלן זיי, די זיבן וואַסער מוידן, דיעגן דעם מענשן.

אנשטאָט צו ווינקען מיט די אויגן און קאָקעטירן מיט זייער שיינקייט, וועלן די זיבן נימפן דיריגן די דערפער פון דעם רייזיקסטן עקעטריש קראַפט „פעלגאַנ" אין מערב קאַנאַדע, און באַ־וועגן א גרויסע אינדוסטריע.

די זיבן נימפן וועלן פון הייגנס אָן און ווייטער, פאַר דורות און דורות, זיין דינסט־מיידן, — טעוועדיק די אַרבעט פון 225 טויזנט פערד, אדער עקוואַ־ליי מענשן.

אַרום 300 מענשן זיינען מיר גע־ווען אין דער כאַן וואָס האָט אונז נעב־טען גאַפּערט אין סיסטעם פאַקט, בייציאַוואוינען די צעקעמאַליגע פון דער עפענונג פון דער ווייטער עקע־טרישער סטאַנציע, אויפגעשטעלט פון דער נאַרטוועסטערן אָפּאַטער קאָמפּאַני. (די דאָזיקע קאָמפּאַני איז א פאַר־בינדונג פון דער מינעסאָטע עלעקטריק קאָ., און זי אָפּערירט באַזונדער, ווייל די ״עפערונג, איבערגעבנדיק די סיסטעם פאַקט צו דער ווייניפּעג עלעקטריק קאָ., איז באַשטאַנען דער רויף, אז דאָס זאָל זיין א באַזונדער אונטערנעמונג, כדי ניט צו פאַרמישן די ״חשבונות, אין פאַל אויב די דער־רונג וועט וועקן צוריקנעמען די עקע־טרישע סטאַנציע).

אונזערע באַקעאַנטס זיינען געווען נאַסטפריינטליך צו אונז, — ווען דעם איז אָפּגערעדט, מען האָט אונז ניט עוועזעען, — עס האָט אונז ניט גע־פעלט איין עסן אין טריינקען (און ניט דוקא קיין וואַסער), אין קיין העפ־לאַכקייט האָט אויך ניט עפּעס אונז ניט געבעטן פאַר א דאָ־אַרבעט.

ניט עקעקט אויף דעם שאַנדע דענ־וואָס האָט אונז באַגלייט אין׳ן וועג, איז די שטימונג אין די וואַגאָנען גע־ווען א מינטעגער. אגב, ביי מיר האָבן דערגרייכט אונזער צילן. האָט די זון אויפגעשיינען אין די דענ־וואָס מיר האָבן מיטגענומען זיינען גע־בליבן אין א ״חושאַב״.

* * *

אַרום 1 אזייגער נ. מ. זיינען מיר אַלע ענין אינ׳ם רויזיק פעגעס, וואָס איז נאָך געווען האַלב־טויט, ווארטנ־דיק אויף דיר פון דער מעגשלאַכער האָטעל וואָס זאָל אים ברינגען צום לעבן.

אָן אָט, אונטער די קלאַנגען פון מוזיק, האָט דיר מענשלאַכע האָטעל געבן דעם ריר.

דער לייטענאַנט גאַווערנער האָט מיט׳ן שפּיץ פינגער לייכט א דרוק גע־טאָן א קנעפּל.

אָן ערגעץ, פאַרהויל פונ׳ם אויג, האָט זיך אָנגעהויבן באַוועגן א ריזי־קער שטאַרענער טויער.

די וואַסערנימפן האָבן זיך א שפּאַר געטאָן מיט זייער נאָנצן אימפּעט.

אָן א ריזיקע טורבין האָט זיך פאַר אונזערע אויגן אָנגעהויבן באַוועגן מיט שטאַרענער גבורה.

אין 37.500 פערד קראַפט זיינען געקומען אין באַוועגונג פונ׳ם לייכטן דרוק מיט׳ן שפּיץ פון א מענשלאַכן פינגער.

אָן איבער הונדערטער מייל פון דראַהט האָבן זיך די געצוימטע כחות א כאַ געטאָן זיך, מיט דער שנעלקייט פון א בליץ ערגעץ אין א ווייטער שטאָט אריין, צו דיינען דעם מענשן.

* * *

דער ריזיקער בנין איז בלויז אַן אַנ־פאַנג, — ער וועט אנטוויקלען, ווען אייגנאַנג פאַרענדיקט, 225.000 טויז־זענט פערד קראַפט.

הייגנטיק צייכן פון ריזיקער אינ־דוסטריעלער אנטוויקלונג איז עס ניט שווער אויסצורעכענען ״225 טויזנט פערד־קראַפט״, — אָבער מיר דאַרף זיך אויסיס פאַרטראַכטן צו באַגרייפן וואָס פאַר א גוואַלטיקער כח דאָס איז, און וויפל מענשלאַכער שכל, אדבעס און קאָמפּטאַל עס ליגט דערינען!

עס איז ניט שווער א דריק צו טאָן ביי זיך אין הויז אדער אין פאַבריק א קנעפּל און מאַכן ליכטיק, אדער בריינ־נען אין באַוועגונג א מאַשין, דורך דער עלעקטרישער ענערגיע וואָס פליסט דורך די דראָטן.

אָבער טוט א קוק אויף די ריזיקע בעטאַנענע דאַמבעס וואָס צאַפּען דעם איספּעס פונ׳ם וואַסער, זעט די גיגאַנ־טישע שטאַרענע טויערן וואָס פאַר־טראַלירן דעם פלוס פון וואַסער, און זעט די קאַלאָסאַלע טורבינען מיט די הונדערטער דעשאַלן און פיינסטע אַפּאַראַטן, וואָס זיינען פאַבריקט פון מענשלאַכן שכל און אַרבעט!

* * *

עס איז געווען אַן איינדרוקספאָל בילד, דער הויעטש פונ׳ם קנעפּל וואָס האָט געבראַכט אין באַוועגונג אַזאַ־ריי זיכן כח, געצוימט צו דיינען דעם מענ־שען מיט דער פינקטלאַכקייט פון דעם בעסטן דיינער.

דער כח פון מענשלאַכן שכל! — וועגן דער מאַכט וואָלט געקאָנט מיט די זעלבע רעזולטאַטן צוטאָן זיינע אייגע־נע כחות, ווי ער צוימט די נאַטור סטר־כיען, און זיי אויך איינשפּאַנען צו דער מענשלאַכער דינסט, ווי ער טוט עס מיט די כחות פון דער נאַטור . . .

ציון קאָנגרעס געשלאָסן נעכטן דערווייל נדיק נייע עקזעקוטיווע

ארלאָוראָוו, בראַדעצקי, פאַרבשטיין, לאַקער און עמנועל ניומאַן דערוויילט אין נייער עקזעקוטיווע — רעוויזיאָניסטן שטימען קעגן דער עקזעקוטיווע — סאָקאָלאָוו דערקלערט זיך פאַר וויטערדיקער מיטאַרבעטערשאַפט מיט בריטישער רעגירונג

רעוויזיאָניסטן הויבן אויף טומל, ווען נחום סאָקאָלאָוו אנאָנסירט פראָגראַם ענלאַך צו וויצמאַנס

(ספּעציעלע טעלעגראַמע צו ״דאָס אידישע וואָרט״ פון ״איטא״)

באַזעל, יולי 15 (איטא). — מיט 203 שטימען קעגן 42, איז די נייע ציר־ניסטישע עקזעקוטיווע דערוויילט גע־וואָרן אַרום 5.30 הייגנס נאַכמיטאָג, ביי דער שלום זיצונג פונ׳ם קאָנגרעס. די באַזעל, יולי 15 (איטא). — מיט 9.30 אוונט, האָט דער נייער פּרעזי־דענט, נחום סאָקאָלאָוו, נעשלאָסן דעם קאָנגרעס מיט א רעדע אין העברעיִאיש, אין וועלכער ער האָט באַדאַנקט דעם קאָנגרעס פאַר׳ן צוטרוי נעשענקט צו אים, און אויסדרוקנדיק זיין האָפענונג, אז ער זאָל אָפּרעדנען דעם צוטרוי.

סאָקאָלאָוו האָט באַטאָנט, אַז ער וויינט ניט די אחריות וואָס ער האָט זיך גענומען איבערגעבענדיק אַזאַ גרויסן נאַציאָנאַלן אמט אין אַזאַ שווערנ־צייט. ער האָט אָבער געדענקט אַז עס איז געווען זיין חוב צו נעמען אויף זיך דיר לאַסט, אין דער האָט אויסגעדריקט זיין האָפענונג, אַז דיר צויגונגס פון גאָר דער וועלט וועלן אויף דערפיל זייער חוב.

נחום סאָקאָלאָוו האָט אין נאָמען פון דער נייער עקזעקוטיווע פאַרגלייענט דאָס פּראָגראַם אין פּאָליטיק וואָס זי האָט אָנגעשייכנט, און ער האָט דער־קלערט, אַז ער דעקאָמענדירט וויטער־דיקע מיטאַרבעטערשאַפט מיט דער ברי־טישער רעגירונג, און ״צוניִנים אונטער אַלע אומשטענדן אין אַלע יעדן פּרייז״.

דערהערנדיק די דאָזיקע דערקלערונג, האָבן די רעוויזיאָניסטן אַן א צאָל אַנ־דערע דעלעגאַטן אויסגעבראָכן אין א שטורעם פון פּראָטעסטן, דערקלערנדיק, אַז דאָס פּראָגראַם איז סותר די רעזאָ־לוציעס אָנגענומען ביים קאָנגרעס, און דער עקזעקוטיווע. בעת אַלע אנדערע האָבן געשטימט פאַר אַיר, מיט׳ן אויס־נאַם פון די ראַדיקאַלע ציוניסטן, וואָס האָבן צוריקגעהאַלטן זיך פון שטימען.

די נייע עקזעקוטיווע באַשטיט פון דר. אַלקאָראַוו, צעיריציין: פּראָפ. בראַדעצקי, אַרגאָב, נעשטיין: העשל פאַרבשטיין, מזרחי: בערל לאַקער, פּוע־לי ציון, און עמנואל ניומאַן, אַלגעמיי־נער ציוניסט.

באַזעל, יולי 15 (איטא). — הייגנס, 9.30 אוונט, האָט דער נייער פּרעזי־דענט, נחום סאָקאָלאָוו, נעשלאָסן דעם קאָנגרעס מיט א רעדע אין העברעיִאיש, אין וועלכער ער האָט באַדאַנקט דעם קאָנגרעס פאַר׳ן צוטרוי נעשענקט צו אים, און אויסדרוקנדיק זיין האָפענונג, אַז ער זאָל אָפּרעדנען דעם צוטרוי.

סאָקאָלאָוו האָט באַטאָנט, אַז ער וויינט ניט די אחריות וואָס ער האָט זיך גענומען איבערגעבענדיק אַזאַ גרויסן נאַציאָנאַלן אמט אין אַזאַ שווערנ־צייט. ער האָט אָבער געדענקט אַז עס איז געווען זיין חוב צו נעמען אויף זיך די לאַסט, אין דער האָט אויסגעדריקט זיין האָפענונג, אַז די צויגונגס פון גאָר דער וועלט וועלן אויף דערפיל זייער חוב.

נחום סאָקאָלאָוו האָט אין נאָמען פון דער נייער עקזעקוטיווע פאַרגלייענט דאָס פּראָגראַם אין פּאָליטיק וואָס זי האָט אָנגעשייכנט, און ער האָט דער־קלערט, אַז ער דעקאָמענדירט וויטער־דיקע מיטאַרבעטערשאַפט מיט דער ברי־טישער רעגירונג, און ״צוניִנים אונטער אַלע אומשטענדן אין אַלע יעדן פּרייז״.

דערהערנדיק די דאָזיקע דערקלערונג, האָבן די רעוויזיאָניסטן אַן א צאָל אַנ־דערע דעלעגאַטן אויסגעבראָכן אין א שטורעם פון פּראָטעסטן, דערקלערנדיק, אַז דאָס פּראָגראַם איז סותר די רעזאָ־לוציעס אָנגענומען ביים קאָנגרעס, און דער עקזעקוטיווע. בעת אַלע אנדערע האָבן געשטימט פאַר אַיר, מיט׳ן אויס־נאַם פון די ראַדיקאַלע ציוניסטן, וואָס האָבן צוריקגעהאַלטן זיך פון שטימען.

די נייע עקזעקוטיווע באַשטיט פון דר. אַלקאָראַוו, צעיריציין: פּראָפּ. בראַדעצקי, אַרגאָב, נעשטיין: העשל פאַרבשטיין, מזרחי: בערל לאַקער, פּוע־לי ציון, און עמנואל ניומאַן, אַלגעמיי־נער ציוניסט.

באַזעל, יולי 15 (איטא). — הייגנס, 9.30 אוונט, האָט דער נייער פּרעזי־דענט, נחום סאָקאָלאָוו, נעשלאָסן דעם קאָנגרעס מיט א רעדע אין העברעיִאיש, אין וועלכער ער האָט באַדאַנקט דעם קאָנגרעס פאַר׳ן צוטרוי נעשענקט צו אים, און אויסדרוקנדיק זיין האָפענונג, אַז ער זאָל אָפּרעדנען דעם צוטרוי.

סאָקאָלאָוו האָט באַטאָנט, אַז ער וויינט ניט די אחריות וואָס ער האָט זיך גענומען איבערגעבענדיק אַזאַ גרויסן נאַציאָנאַלן אמט אין אַזאַ שווערנ־צייט. ער האָט אָבער געדענקט אַז עס איז געווען זיין חוב צו נעמען אויף זיך די לאַסט, אין דער האָט אויסגעדריקט זיין האָפענונג, אַז די צויגונגס פון גאָר דער וועלט וועלן אויף דערפיל זייער חוב.

נחום סאָקאָלאָוו האָט אין נאָמען פון דער נייער עקזעקוטיווע פאַרגלייענט דאָס פּראָגראַם אין פּאָליטיק וואָס זי האָט אָנגעשייכנט, און ער האָט דער־קלערט, אַז ער דעקאָמענדירט וויטער־דיקע מיטאַרבעטערשאַפט מיט דער ברי־טישער רעגירונג, און ״צוניִנים אונטער אַלע אומשטענדן אין אַלע יעדן פּרייז״.

דערהערנדיק די דאָזיקע דערקלערונג, האָבן די רעוויזיאָניסטן אַן א צאָל אַנ־דערע דעלעגאַטן אויסגעבראָכן אין א שטורעם פון פּראָטעסטן, דערקלערנדיק, אַז דאָס פּראָגראַם איז סותר די רעזאָ־

באשלוס אָנגענומען אין באַ־זעל אויף קאָנפערענץ פאַר־רופן פון אמעריקאַנער אי־דישן קאָנגרעס

ספּעצ. טעלעג. צו ד. א. וו. פון ״איטא״

באַזעל, יולי 15 (איטא). — אַן אל־וועלטלאַכער אידישער קאָנגרעס וועט פאַררופן ווערן אויף זומער, 1932, לויט א באשלוס אָנגענומען דאָ ביי א קאָנ־פערענץ פון אידישע פאַרשטייער פאַר־רופן פונ׳ם אמעריקאַנער אידישן קאָנ־גרעס, מיט׳ן צוועק אָנצוצייכענען די ערשטע פלענער פאַר אַזאַ קאָנגרעס.

די קאָנפערענץ, אונטער דער פאָרוי־צערשאַפט פון רבי סטיוואַ וויז, האָט באַשלאָסן איינצולאַדן צום קאָנגרעס פאַרטרעטער פון אידישע אינסטיטוציע־עס און אָרגאַניזאַציעס פון דער קאַנאַדע־וועלט צו באַטייליקן זיך אינם קאָנגרעס.

א צייטווייליקער קאָמיטעט איז דער־וויילט געוואָרן אויף אָנצוגיין וויישער מיט די פאַרבאַרייטונגען. דער קאָמי־טעט באַשטייט פון רבי וויז, לעאָ מאַצ־קין, רבי מרדכי נוראַק (מינטליך פון לאַווישיך פאַראַמענס), און אסכאַר קאַהאַן (דייטשער סאָציאַליסטישער פּי־ער).

ז. טיגעל פון נויוארק, איז דערוויילט געוואָרן סעקרעטאַר פונ׳ם פּרעזידיום.

רעוואָלוועד מיט וועלכן לעווינסאָן איז דערמאָרד־דעט געוואָרן, געפונען

משפחה פון דערמאָרדעטן דאָ הייגנט צו דער לויה. — פאַר־דעכטיקטער מערדער הערט אויס קלאַגעס פון מאָרד און פאַרזוך צו דערמאָרדן

2 שטונדן איידער עס איז געמאַכט געוואָרן די אויספאַרשונג וועגן דעם טויט פון אייבר לעווינסאָן, 33 יאָר אַלט, פּוטעראָווארג סוחר, פון קעגאַרא, אַנט., וועלכער איז דערמאָרדעט געוואָרן דינ׳ס אינדערפרי, האָט די פּאָליציי נעכטן געפונען דעם 22 קאַליבר רעוואָל־ווער א האַלבן מייל פון דעם פּלאַץ וואו ער איז דערמאָרדעט געוואָרן, אין א ווערלד בייזשאָל ביי איינבאַנק ליגנעם פון דער סי. ע. אָר. און דאָוסאָן ראָוד.

נאָכדעם ווי לעווינסאָן קערפּער איז באַטאָכטן געוואָרן פון א דישור, איז ער נעכטן אוונט אויבערגעגעבן געוואָרן צו זיין משפחה.

די לויה פונקט פאַר הייגנט 1.15 נ. מ. אונטער אויפזיכט פון דער מאַונט סיני קאַרוש, נומער 143, א. פּ. און א. מ. און ער וועט באַערדיקט ווערן אויפ׳ן שערי־צדק בית־עולמים. דעם דערמאָרדעטנס עלטערן, מר. און מרס. ב. לעווינסאָן, פינף ברידער און דריי שוועסטער זיי־נען געקומען אין הייגנעפּע צו דער לויה פון זייער זון און ברודער.

די בנים־ברית מיטגלידער זיינען אויף נערופן געוואָרן צו באַטייליקן זיך אין דער לויה.

נעכטן אינדערפרי איז אַלפּרעד הענ־דערסאָן, אַנגעקלאָגטער אינ׳ם מאָרד פון אייבר לעווינסאָן, און פאַר מאַכן א פאַר־זוך צו דערמאָרדן דזש. ל. קאַוופלאַנד, 67 יאָרנטע סט., סט. וויטאָל, דריי־וווער פאַר מורט טעקסי, לטד., דערשינען פאַר אַמיסטראַט הערנ׳ן לאַפּערט און סט. באַניפּייסער פּאָליציי גערעכט. אין זיין פאַרהער איז אָפּגעלייגט געוואָרן אויף א וואָך צייט. איידער ער איז דערשינען אין סט. באַניפּייסער פּאָליציי גערעכט, האָט דער קלערק פון דער קאַנאַדע־וועלט צו באַטייליקן זיך אינם קאָנגרעס א צייטווייליקער קאָמיטעט איז דער־וויילט געוואָרן אויף אָנצוגיין וויישער מיט די פאַרבאַרייטונגען. דער קאָמי־טעט באַשטייט פון רבי וויז, לעאָ מאַצ־קין, רבי מרדכי נוראַק (מינטליך פון לאַווישיך פאַראַמענס), און אסכאַר קאַהאַן (דייטשער סאָציאַליסטישער פּי־ער).

ז. טיגעל פון נויוארק, איז דערוויילט געוואָרן סעקרעטאַר פונ׳ם פּרעזידיום.

א נייער פּלאַן פון פּרעמיער בע־נעט צו העלפן הונגעריקע

פּרעמיער בענעט וויל אָפּשטעלן דעם הונגער אין לאַנד וואו זיין פּוילט אין די עלעוואַטאָרן

אטאַוואַ, יולי 15. — נעמענדיק פיר הונדערט און פופציק טויזנט באַרלס מעל (א באַרל איז צוויי 98 פונטיק זעקלאַך) און זי זאָל עס פאַר־קויפן פאַר זייער א מעסיקן פּרייז צו די מוניציפּאַליטעטן פון די שווער געטראָפענע שטחים פאַר רעליף אַרבעט און הונגער אין קאַנאַדע — א לאַנד וואו די עלע־וואַטאָרן זיינען פול מיט וויץ, האָט פּרעמיער מיניסטער ר. ב. בענעט נעכ־טן אָנאָנסירט א פּלאַן וואָס איז אייר־נער פון די פיטשורס פון הייגנטיקן טאָג.

דער פּלאַן איז, אַז די רעגירונג זאָל קויפן צוויי הונדערט מיליאָן בושל וויץ און זי זאָל עס לאָזן צעמאָלן אין פיר הונדערט און פופציק טויזנט באַרלס מעל (א באַרל איז צוויי 98 פונטיק זעקלאַך) און זי זאָל עס פאַר־קויפן פאַר זייער א מעסיקן פּרייז צו די מוניציפּאַליטעטן פון די שווער גע־

אב. קאָהאַן און א. האַרקאָוי אויפ־געגנומען אין בערלין

בערלין, יולי 15. — א קבלת פנים ווי־קלונג פון דער אמעריקאַנער קול־טור ניט אַכטונג דעם עקאָנאָמישן קרייזיס, דעם אַנטיסעמיטיזם און דעם אַשטעטע פון דער אימיגראַציע.

דר. ט. ס. טשעריקאָווער האָב־גרייסט די אמעריקאַנער עכסן. עס זיי־נען אָנוועזנד געווען פּראָפעסאָר ש. רובנאָוו, דר. דזשוליוס בראַנדעס, און אַנדערע אידישע פירער. וועלכע האָבן געערעט וועגן דער געפאָר וואָס די אי־דעי אין פּוילן האָבן אויסצושטיין, אויס פּוילסדסקים פּאָליטיק צו אויס־שליסן די אידן אין פּוילן פון עקאָ־נאָמישן לעבן און פון די בילדונגס אינ׳ם לאַנד. אינדוסטריע און קולטור פון די אמעריקאַנער אידן אויפן עבים ווארן, אום צו שאַפן דערמיט א גרעסע־רן פּרעסטיזש פאַר אַלע אידישע אינ־טערעסן. אין דער נאָכמיטאָג האָט דער אמעריקאַנער אינ׳ם אַמבאַסאַדאָר אין בערלין, דר. ג. ס. גאַרמאַן, אויפגעגנומען אַלע אמעריקאַנער אידן אין דער אַמבאַסאַדאָר.

* * *

אין 1 אזייגער נ. מ. זיינען מיר אַלע ענין אינ׳ם רויזיק פעגעס, וואָס איז נאָך געווען האַלב־טויט, ווארטנ־דיק אויף דיר פון דער מעגשלאַכער האָטעל וואָס זאָל אים ברינגען צום לעבן.

אָן אָט, אונטער די קלאַנגען פון מוזיק, האָט דיר מעגשלאַכע האָטעל גע־בען דעם ריר.

דער לייטענאַנט גאַווערנאָר האָט מיט׳ן שפּיץ פינגער לייכט א דרוק גע־טאָן א קנעפּל.

אָן ערגעץ, פאַרהויל פונ׳ם אויג, האָט זיך אָנגעהויבן באַוועגן א ריזי־קער שטאַרענער טויער.

די וואַסערנימפן האָבן זיך א שפּאַר געטאָן מיט זייער נאָנצן אימפּעט.

אָן א ריזיקע טורבין האָט זיך פאַר אונזערע אויגן אָנגעהויבן באַוועגן מיט שטאַרענער גבורה.

אין 37.500 פערד קראַפט זיינען געקומען אין באַוועגונג פונ׳ם לייכטן דרוק מיט׳ן שפּיץ פון א מענשלאַכן פינגער.

אָן איבער הונדערטער מייל פון דראַהט האָבן זיך די געצוימטע כחות א כאַ געטאָן זיך, מיט דער שנעלקייט פון א בליץ ערגעץ אין א ווייטער שטאָט אריין, צו דיינען דעם מענשן.

* * *

דער ריזיקער בנין איז בלויז אַן אַנ־פאַנג, — ער וועט אנטוויקלען, ווען אייגנאַנג פאַרענדיקט, 225.000 טויז־זענט פערד קראַפט.

הייגנטיקע צייכן פון ריזיקער אינ־דוסטריעלער אנטוויקלונג איז עס ניט שווער אויסצורעכענען ״225 טויזנט פערד־קראַפט״, — אָבער מיר דאַרף זיך אויסיס פאַרטראַכטן צו באַגרייפן וואָס פאַר א גוואַלטיקער כח דאָס איז, און וויפל מענשלאַכער שכל, אדבעס און קאָמפּטאַל עס ליגט דערינען!

עס איז ניט שווער א דריק צו טאָן ביי זיך אין הויז אדער אין פאַבריק א קנעפּל און מאַכן ליכטיק, אדער בריינ־נען אין באַוועגונג א מאַשין, דורך דער עלעקטרישער ענערגיע וואָס פליסט דורך די דראָטן.

אָבער טוט א קוק אויף די ריזיקע בעטאָנענע דאַמבעס וואָס צאַפּען דעם איספּעס פונ׳ם וואַסער, זעט די גיגאַנ־טישע שטאַרענע טויערן וואָס פאַר־טראַלירן דעם פלוס פון וואַסער, און זעט די קאָלאָסאַלע טורבינען מיט די הונדערטער דעשאַלן און פיינסטע אַפּאַראַטן, וואָס זיינען פאַבריקט פון מענשלאַכן שכל און אַרבעט!

* * *

עס איז געווען אַן איינדרוקספאָל בילד, דער הויעטש פונ׳ם קנעפּל וואָס האָט געבראַכט אין באַוועגונג אַזאַ־ריי זיכן כח, געצוימט צו דיינען דעם מענ־שען מיט דער פינקטלאַכקייט פון דעם בעסטן דיינער.

דער כח פון מענשלאַכן שכל! — וועגן דער מאַכט וואָלט געקאָנט מיט די זעלבע רעזולטאַטן צוטאָן זיינע אייגע־נע כחות, ווי ער צוימט די נאַטור סטר־כיען, און זיי אויך איינשפּאַנען צו דער מענשלאַכער דינסט, ווי ער טוט עס מיט די כחות פון דער נאַטור . . .

אנב-אורחא

פון מארק

צו גאַסט ביי די „זיבן שוועסטער"

זיבן נוטע שוועסטער זיינען פיר געווען, זיינען פיר געווען, הייסט עס, זיבן, האָט מען נעכאַד אונז צעמויקט, אונטער וואַסער אונז פאַרטריבן.

(לויט א פאָלקס מאַטיוו).

ניין, מען זעט מער ניט די זיבן שוועס־טער מיידן פון מאַניטאָבאַ.

דאָרטן ווי די זיבן וואַסער נימפן האָבן פאַר הונדערטער יורות געוואוינ־קען מיט זייערע בלוע אויגן, — פריי־ער צום רויטן מאַן, און דערנאָך צום ווייסן יעגער, און נאָך שפּעטער צום פאַרסער און הענדלער, — דאָרטן שפּרייט זיך איצט א גרויסער, רואי־קער פיראָך וואַסער.

אָבער די זיבן נימפן, זעט אויס, זיי־נען נאָך דאָרטן. אונטערן וואַסער, און כאָטש קיין מעגשלאַך אויג זעט זיי מער ניט זעען אזוי לאַנג אין די ווייטע דורות אריין, ווי די מעגשלאַכע האָבן וועט נאָך זיין שטאַרק צו האַלטן צורוק סטיכיע מיט׳ן כח פון שטאַרק און בע־טאָן, וועלן זיי, די זיבן וואַסער מוידן, דיענען דעם מענשן.

אנשטאָט צו ווינקען מיט די אויגן און קאָקעטירן מיט זייער שיינקייט, וועלן די זיבן נימפן דיריגן די דערפער פון דעם רייזיקסטן עקעטריש קראַפט ״פעלגאַנ״ אין מערב קאַנאַדע, און באַ־וועגן א גרויסע אינדוסטריע.

די זיבן נימפן וועלן פון הייגנס אָן און ווייטער, פאַר דורות און דורות, זיין דינסט־מיידן, — טעוועדיק די אַרבעט פון 225 טויזנט פערד, אדער עקוואַ־ליי מענשן.

אַרום 300 מענשן זיינען מיר גע־ווען אין דער כאַן וואָס האָט אונז נעב־טען גאַפּערט אין סיסטעם פאַקט, ביי־ציאַוואוינען די צעקעמאַליגע פון דער עפענונג פון דער ווייטער עקע־טרישער סטאַנציע, אויפגעשטעלט פון דער נאָרטוועסטערן אָפּאַטער קאָמפּאַני. (די דאָזיקע קאָמפּאַני איז א פאַר־בינדונג פון דער מינעסאָטע עלעקטריק קאָ., און זי אָפּערירט באַזונדער, ווייל די ״עפערונג, איבערגעבנדיק די סיסטעם פאַקט צו דער ווייניפּעג עלעקטריק קאָ., איז באַשטאַנען דער רויף, אז דאָס זאָל זיין א באַזונדער אונטערנעמונג, כדי ניט צו פאַרמישן די ״חשבונות, אין פאַל אויב די דער־רונג וועט ווערן צוריקנעמען די עקע־טרישע סטאַנציע).

אונזערע באַקעאַנטס זיינען געווען נאַסטפריינטליך צו אונז, — ווען דעם איז אָפּגערעדט, מען האָט אונז ניט עוועזעען, — עס האָט אונז ניט גע־פעלט איין עסן אין טריינקען (און ניט דוקא קיין וואַסער), אין קיין העפ־לאַכקייט האָט אויך ניט עפּעס אונז ניט געבעטן פאַר א דאָ־אַרבעט!

ניט עקעקט אויף דעם שאַנדע דענ־וואָס האָט אונז באַגלייט אין׳ן וועג, איז די שטימונג אין די וואַגאָנען גע־ווען א מינטעגער. אגב, ביי מיר האָבן דערגרייכט אונזער ציל. האָט די זון אויפגעשיינען אין די דענ־וואָס מיר האָבן מיטגענומען זיינען גע־בליבן אין א ״חושאַב״.

* * *

אַרום 1 אזייגער נ. מ. זיינען מיר אַלע ענין אינ׳ם רויזיק פעגעס, וואָס איז נאָך געווען האַלב־טויט, ווארטנ־דיק אויף דיר פון דער מעגשלאַכער האָטעל וואָס זאָל אים ברינגען צום לעבן.

אָן אָט, אונטער די קלאַנגען פון מוזיק, האָט דיר מעגשלאַכע האָטעל גע־בען דעם ריר.

דער לייטענאַנט גאַווערנאָר האָט מיט׳ן שפּיץ פינגער לייכט א דרוק גע־טאָן א קנעפּל.

אָן ערגעץ, פאַרהויל פונ׳ם אויג, האָט זיך אָנגעהויבן באַוועגן א ריזי־קער שטאַרענער טויער.

די וואַסערנימפן האָבן זיך א שפּאַר געטאָן מיט זייער נאָנצן אימפּעט.

אָן א ריזיקע טורבין האָט זיך פאַר אונזערע אויגן אָנגעהויבן באַוועגן מיט שטאַרענער גבורה.

אין 37.500 פערד קראַפט זיינען געקומען אין באַוועגונג פונ׳ם לייכטן דרוק מיט׳ן שפּיץ פון א מענשלאַכן פינגער.

אָן איבער הונדערטער מייל פון דראַהט האָבן זיך די געצוימטע כחות א כאַ געטאָן זיך, מיט דער שנעלקייט פון א בליץ ערגעץ אין א ווייטער שטאָט אריין, צו דיינען דעם מענשן.

* * *

דער ריזיקער בנין איז בלויז אַן אַנ־פאַנג, — ער וועט אנטוויקלען, ווען אייגנאַנג פאַרענדיקט, 225.000 טויז־זענט פערד קראַפט.

הייגנטיקע צייכן פון ריזיקער אינ־דוסטריעלער אנטוויקלונג איז עס ניט שווער אויסצורעכענען ״225 טויזנט פערד־קראַפט״, — אָבער מיר דאַרף זיך אויסיס פאַרטראַכטן צו באַגרייפן וואָס פאַר א גוואַלטיקער כח דאָס איז, און וויפל מענשלאַכער שכל, אדבעס און קאָמפּטאַל עס ליגט דערינען!

עס איז ניט שווער א דריק צו טאָן ביי זיך אין הויז אדער אין פאַבריק א קנעפּל און מאַכן ליכטיק, אדער בריינ־נען אין באַוועגונג א מאַשין, דורך דער עלעקטרישער ענערגיע וואָס פליסט דורך די דראָטן.

אָבער טוט א קוק אויף די ריזיקע בעטאָנענע דאַמבעס וואָס צאַפּען דעם איספּעס פונ׳ם וואַסער, זעט די גיגאַנ־טישע שטאַרענע טויערן וואָס פאַר־טראַלירן דעם פלוס פון וואַסער, און זעט די קאָלאָסאַלע טורבינען מיט די הונדערטער דעשאַלן און פיינסטע אַפּאַראַטן, וואָס זיינען פאַבריקט פון מענשלאַכן שכל און אַרבעט!

* * *

עס איז געווען אַן איינדרוקספאָל בילד, דער הויעטש פונ׳ם קנעפּל וואָס האָט געבראַכט אין באַוועגונג אַזאַ־ריי זיכן כח, געצוימט צו דיינען דעם מענ־שען מיט דער פינקטלאַכקייט פון דעם בעסטן דיינער.

דער כח פון מענשלאַכן שכל! — וועגן דער מאַכט וואָלט געקאָנט מיט די זעלבע רעזולטאַטן צוטאָן זיינע אייגע־נע כחות, ווי ער צוימט די נאַטור סטר־כיען, און זיי אויך איינשפּאַנען צו דער מענשלאַכער דינסט, ווי ער טוט עס מיט די כחות פון דער נאַטור . . .

רעזיקע געזעלשאַפטלאַכע אַרבעטן געפּלאַנט פאַר קומענדיקן ווינטער צו פאַרלייכטערן אַרבעטסלאָזיקייט

אטאַוואַ, יולי 15. — פּרעמיער בע־נעט אַרבעטסלאָזיקייט רעליף פּראָ־גראַם, וועגן זי וועט פאַרגעלייגן וועגן אין פאַראַמענס, וועט זיין פון אַזאַ גרויסן פאַרנעם וואָס עס איז אפילו פריער ניט פאַראויסגעזעען געוואָרן.

די קאָנסטרוקציע פון דער טראַנס־קאַנאַדע הייוועי, דורך אָנטאַריאָ און די מאַראַטימע פּראָווינצן מיט אייניקע אַרבעטער אַרבעטן אין אַנדערע פּראָוויי־נצן, וועט אונטערנעמען ווערן אויף א גרויסן מאַסשטאַב וואָס וועט פאַר־אַנדן מיט אַרבעט טויזנטער אַרבעטס־לאָזע אומפאַרהיראַטע מענער.

די אַרבעטער וועלן געהאַלטן ווערן אין גרויסע קעמפּס אין זיי וועלן האָבן אַרבעט דעם גאַנצן ווינטער. פּרעמיער הענרי, פון אָנטאַריאָ, איז גרייט, אַז די פּראָווינצן אָנטאַריאָ, זאָל אויסצאָ־לן פּנצעק פּראָצענט פון דעם קאָסט, און די טראַנס־קאַנאַדער הייוועי וועט זאָ־לן געריכטן אַרבעט אין אַשטיטס צווישן די רעליף אַרבעטן פאַר דעם קומענ׳ן ווינטער.

די פּראָגראַם וועט אויף דעקן א צאָל אַנדערע וויכטיקע געזעלשאַפטלאַכע אַר־בעטן וואָס וועלן אונטערנעמען ווע־רן אין דער דאָמיניאָן פון קאַנאַדאַ, ווי אויך פּראָווינציעלע און מוניציפּאַלע אַרבעטן צו אַנדערע געזעלשאַפטלאַכע אַרבעטן צו וועלכע די דאָמיניאָן רעגירונג וועט צוטראָגן א טייל פון דעם קאָסט.

די פּראָגראַמען זיינען שוין געבעטן געוואָרן אַז זיי זאָלן פאַרלייגן זייערע פּראָגראַמען פון געזעלשאַפטלאַכער אַר־בעט וואָס זיי קאָנען אונטערנעמען

(ש